

De twintigste eeuw.

In onze dagen is de KNIPKUNST BIJ UITZONDERING VOLKSKUNST. Ze staat op ^{een} hoger plan. Bij voorkeur knipt men bloemen, planten, dieren, vooral vlinders en vogels, die door hunne ~~hunne~~ schone vormen het oog bekoren; ook sprookjes illustreert men gaarne, terwijl de godsdienst, vooral bij hen die tot de R.K.kerk behoren velen inspireert.

Het is een aangeboren gave. Men KAN het of men KAN HET NIET. Deze gave gaat bij de meesten gepaard met andere gaven, maar uitzonderingen bevestigen ook hier de regel. Iemand die tekenen kan, kan nog lang niet altijd knippen en omgekeerd. Ook Beeldhouwen en knippen gaat dikwijls samen.

Adam en
Eva in
het Para-
dijs van
FRISO WIE
GERSMA.
Plaat

Dat Willem Methorst een goed beeldhouwer was, wist ik, maar dat hij ook knipte wist ik niet.

In het voorjaar van 1952 bezocht ik met mijn twee oudste kleinkinderen het Museum "De Waag" te Deventer. We vonden er vele dingen die onze belangstelling hadden. Ik noemde reeds een huwelijksknipsel van 1798, en een sierlijk scheepje in vitrine. Ook zag ik een grote collectie schaduwbeelden, maar ook herinner ik me een knipselboek, met blauw papier doortrokken waartussen enkele knipsels lagen o.m. een jachttafereel. Het boekje was afkomstig van de familie Palthe uit Almelo. Opeens zag ik enige aardige dierenfiguurtjes, die schenen te leven. Op een bijgevoegd kaartje las ik dat ze geschonken waren en geknipt door WILLEM METHORST uit Arnhem. De naam Methorst was mij bekend door de familie Niermeyer en naast onze zoon K.W. Huizenga, Hengelo(0) woonde Ir. Methorst. Het bleek me dat ook de vrouw van Willem Methorst in leven was. Ik kreeg dus van de familie inlichtingen uit de eerste hand. Ook kreeg ik inzage van een artikel van M.A. van Balen, dat hoofdzakelijk handelde over de beeldhouwer Methorst (Morks Magazijn, Maart 1918).

WILLEM METHORST behoort met NELLY BODENHEIM en RIE CRAMER, die velen van ons ouderen nog wel zullen kennen, door de fraaie illustraties, vooral van kinderboeken, tot het overgangstijdperk naar de twintigste eeuw, die ons een grote verscheidenheid van kunnen openbaart. De oude en de zeer moderne kunst ontmoeten elkaar hier. Methorst wilde van de een of andere "moderne" stijl niets weten. De actie, de beweging, de uitdrukking van het gevoel en het karakter waren voor hem het voornaamste en de knipkunst, waar hij veel van hield, was in die dagen niet in tel.

Willem Methorst is een afstammeling van een oud burgemeestersgeslacht uit Amersfoort, geb. 26 Febr. 1865 te Putten (Gld.), stierf hij 12 Maart 1932 te Arnhem, na een langdurig lijden.

In zijn jeugd openbaarde zich bij hem reeds aanleg voor tekenen. Terwijl de onderwijzer op school geschiedenis leerde, illustreerde Willem deze op het schoolbord. Natuurlijk bleef dit talent niet onopgemerkt; meermalen heeft men de ouders de raad gegeven, hem in deze richting te laten doorgaan. Zij wilden daar echter niets van weten. Willem had een helder hoofd en hij moest spoedig zijn brood zien te verdienen om de lasten van een gezin met twaalf kinderen te verlichten. Het heeft hem gespeten, maar ook leefde in hem een sterke wil om vooruit te komen.

Willem had een helder hoofd en hij moest spoedig zijn brood zien te verdienen om de lasten van een gezin met twaalf kinderen te verlichten. Het heeft hem gespeten, maar ook leefde in hem een sterke wil om vooruit te komen.

Hij werd klerk bij een ontvanger en later bij een notaris. Liefde voor dieren had hij meegekregen van huis, waar men huisdieren hield, terwijl zijn vader vreemde planten kweekte. En zo kwam het dat Willem vele uren doorbracht op boerderijen in zijn toenmalige woonplaats Zevenaar. Ten slotte werd hij zelf boer en vooral de dieren waren een onuitputtelijke bron van vreugde voor hem. Hij werd rentmeester van de "Dullertstichting" en van de "St. Nicolai-broederschap". Op zijn vijftigste jaar vond hij eerst gelegenheid zich aan de kunst te wijden, want het bloed kruipt ten slotte toch waar het niet gaan kan.

Op een tentoonstelling te Rotterdam trok zijn werk sterk de aandacht. Hij had een uitstekende pers en de Hr. v. Balen schrijft: "Men kan zich niet voorstellen dat iemand, die nog ternauwernood ~~vier~~ jaren gewerkt heeft kan uitgroeien tot een zo groot kunstenaar." Methorst kwam tot boetseren in 1917 toen hij een zijner kinderen hielp met een plasticinedoos en daaruit dieren vormde.

Een kennis, die tekenles nam, toonde ze aan haar leraar. Van het een kwam het ander en ten slotte ging de Hr. Methorst in zijn vrije tijd boetseren. En hij deed dit geheel natuurgetrouw.

Deze afb. worden als voorbeelden tussen de hoofdst. geb. niet kunnen worden

Ik heb beeldhouwwerk van hem gezien. Zijn dieren zijn vol actie, krachtig en onstuimig. Het is alsof ze leven. Hij is een Kunstenaar geworden door zijn grote liefde voor en kennis van de dieren, maar ook door zijn aangeboren talent dat zich niet onderdrukken liet.

Hij erfde deze begaafdheid stellig van zijn grootmoeder JOHANNA VAN GOUDOEVER, geb. 1797, overl. 1891, dochter van Mr. Rudolph Antonie van Goudoever en Hermina Johanna Kolff. Wanneer we het stamregister Methorst nazien, dan blijkt ons dat er enige verbintenissen Methorst-Goudoever geweest zijn.

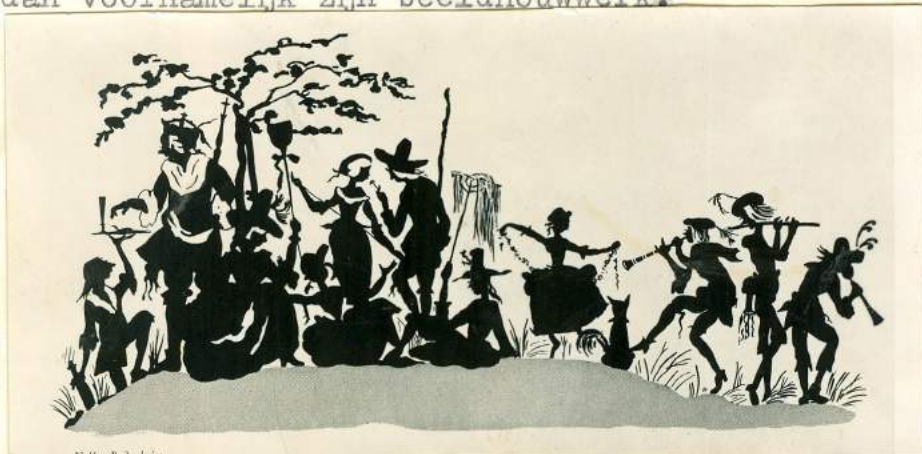
Johanna van Goudoever was een kunstzinnige vrouw, die ook KNIPTE. Ze maakte vooral reliëfknipwerk dat in die tijd in de mode was. Ik zag enig knipwerk van haar bij Mevr. Smit-Methorst te Zutphen.

Willem Methorst beeldhouwde ~~ook~~ en knipte dus dieren. Mijn eerste vraag was of hij in de tropen geweest was. "Nee!", was het antwoord, "zijn studieveld was Artis". Met zijn wandelstok gestoken door de tralies kietelde hij leeuw of tijger om ze in actie te krijgen. Enkele schetskrabbels dienden tot steun van zijn geheugen. Zijn mooiste werk ontstond direct na zijn reis, nog onder de indruk van het geziene. Hij zag niet alleen het dier, maar ook zijn wezen.

Zijn macht over de dieren was zo groot dat hij van Carl Hagenbeck toestemming verkreeg om zich in de leeuwenhokken te begeven, omdat die wist dat hij de dieren kende en er mee wist om te gaan. Methorst was ook een groot paardenliefhebber, reed al héél jong paard.

In de laatste jaren van zijn leven deed hij niets anders dan knippen. Hij deed dit met een doodeenvoudig schaarje, dat echter niet te sterk wangedraaid moest zijn. Bij voorkeur gebruikte hij zogenaamd Oud-Hollands papier van verlovings- en trouwkaarten. Dikwijls vroeg men hem om op bazars te komen knippen. Hij deed dit met het grootste genoegen, als hij er tijd voor had. Deze knipsels werden voor een kleinigheid verkocht. Hij deed het geheel belangeloos. Het is jammer dat er bijna NIETS VAN ZIJN WERK IS OVERGEBLEVEN. Bij de strijd om Arnhem viel er een bom op het huis. Zijn beste werk ging verloren, ook vrijwel alle knipsels.

Methorst was gevoelig voor waardering en vriendelijkheid, maar was heel bescheiden waar het zijn kunst betrof. Toch wist hij dat zijn werk goed was en dat er op de anatomische juistheid van zijn dieren niets viel af te dingen. Dit betrof dan voornamelijk zijn beeldhouwwerk.

Nelly Bodenheim.

JOHANNA CORNELIA HERMANNA BODENHEIM.

Heel goed herinner ik me nog de boekjes van Nelly Bodenheim b.v. "Het regent, het zegent", "In Holland staat een Huis", "Handje Plak", "Raadsels" enz.

Geboren in 1874 te Amsterdam, was ze leerlinge van de Amsterdamse Kunstacademie en daarna van JAN VETH. Ze debuteerde met een gekleurde litho in het weekblad "De Kroniek" in 1896, maar ze is vooral bekend geworden door haar illustraties, veelal silhouetten in prentenboeken, die zeer origineel zijn en steeds uitstekend passen bij de tekst.

Haar werk doet iets denken aan de gevoelige knipsels van Lily Eisendorp. Men kon mij echter niet zeggen of hare silhouetten getekend of geknipt waren.

Als het knipwerk is dan is het fantastisch goed en zeer modern.

Een eenvoudig bovenhuis, vriendelijke gastvrije mensen, een kat en een hond en een heerlijke geur van pas gezette koffie. In dit milieu gevoelde ik mij dadelijk thuis. Aan de wand enkele schilderijen. Ik herinner mij een kat die met grote verwonderde ogen op mij scheen neer te kijken. Natuurlijk het werk van onze knipkunstenaar, de Hr. K. BAKEMA, want dergelijke mensen zijn in de regel veelzijdig begaafd en dit is zeker het geval met vriend Bakema.

Het was nog niet zo gemakkelijk hem over de knipkunst aan de praat te krijgen, d.w.z. ZIJN KNIPKUNST, want daar gaat hij helemaal niet prat op.

Wel vertelde hij mij van zijn veelbewogen leven en dat is voor een folkloriste altijd belangrijk. Mensen hebben mij altijd geïnteresseerd. Eigenlijk is elk mensenleven belangrijker dan welk boek ook.

Hij vertelde mij meteen dat hij 25 beroepen uitgeoefend had. Ik dacht: "twaalf ambachten, dertien ongelukken", maar zo was het helemaal niet. In zijn lang en ook belangrijk leven heeft de Hr. Bakema veel levenswijsheid opgedaan. Hij zou ook een goed schrijver zijn. Gemakkelijk was zijn leven niet, maar hoe zou het ook anders kunnen, want Bakema is in hart en nieren ARTIST.

Hij had aanleg voor tekenen en kreeg van zijn onderwijzer extra lessen, maar het liefst deed hij met zijn schoolvrindjes aan acrobatiek.

Na zijn schooltijd werd hij door zijne ouders naar een fabriek gestuurd. In de schafttijden voerde hij allerlei kunststukjes uit voor zijn medearbeiders, die zich er kostelijk mee amuseerden. Toch beviel dit leven hem niet. Hij liep weg en kwam in Antwerpen terecht. Daarna zwierf hij door België. Bij zomerdag en mooi weer gaat dat nog, maar bij winterdag is het slapen in de open lucht, schuren enz. toch niet zo aangenaam. Hij kwam bij een rondreizend circus terecht, waar hij als slangenmens 4 gld. in de maand verdiende. Maar hij had het er goed, deed er veel mensenkennis op, ook van nietcircusmensen, die dikwijls een wonderlijke kijk hebben op ^{het} circusvolk, waaronder men niet alleen begaafde, maar ook zeer fijnvoelende mensen aantreft.

Ten slotte kreeg het heimwee hem te pakken en trok hij weer naar zijn ouderlijk huis te Rotterdam. Hij dacht dat er een geduchte straf op zou zitten, maar dat viel mee, de verloren zoon werd met open armen ontvangen, niet alleen in het ouderlijk huis, maar door de hele buurt.

Bakema is actief en hij werkte waar maar werk te vinden was. Ten slotte werd hij politieagent. Toen hij mij dat vertelde amuseerde hij zich daar nog over. Hij had natuurlijk veel te veel plezier in de, misschien niet altijd zo onschuldige gjntjes die er uitgehaald werden, om met straffende hand op te treden. Ook voelde hij te sterk het tragische dat er in een mensenbestaan kan liggen. Neen, dat baantje lag hem niet. Enkele dagen na zijn ontslagname trad hij op als clown op de Leeuwarder kermis. Zo kwam hij ook op zijn zwerftochten door Groningen en leerde de aard der mensen uit verschillende delen van ons land kennen. Hij was fabrieksarbeider in Duitsland, wagenbestuurder op de elektrische tram, particulier monteur van reken- en boekhoudmachines bij Ruysch' Handelsvereniging te Rotterdam.

Een heugtepunt in zijn leven was zijn huwelijk. En Bakema heeft het niet slecht getroffen, want hij heeft een vrouw die hem begrijpt en met hem meevoelt, wat eigenlijk wel een wonder is bij een dergelijk vrijgevochten mens.

Voor genoemde handelsfirma is Bakema later naar Indië gezonden. Hij kon echter niet tegen het klimaat. In die tijd knipte hij en verwierf hij het Gouden Diploma van de Passar Gambir te Batavia. Met enige trots vertelt hij dat hij toen het geld voor de overtocht van hem, zijn vrouw en kind met knippen verdiend heeft. Hij was nog te kort in dienst geweest om aanspraak te maken op een vrije overtocht en op staatskosten teruggaan wilde hij niet. Het gezin kwam midden in de winter in Nederland aan, zonder kleren, geld en zonder betrekking, terwijl de kostwinner ziek was. Toen en ook in de hongerwinter heeft de familie Bakema met grote moeilijkheden te kampen gehad, maar hun aangeboren blijmoedigheid van geest en misschien hun groot vertrouwen heeft hen er bovenop gehouden. Bakema pakt alles aan, maar trekt zich onmiddellijk terug wanneer hij zich in zijn gevoel van vrijheid en onafhankelijkheid bedreigd gevoelt. Een gewoon burgerbestaan is niets voor hem, daarvoor is hij teveel artist en ~~misschien ook~~ te veel Bohemiën, *te weinig ook gehecht aan het materiele.*

13
Wel heeft hij in 1945 de knipkunst weer als beroep opgevat, maar reizen doet hij weinig meer. Wel tracht hij de grote massa te bereiken door te knippen op feesten, kermissen, markten. De prijs die hij dan voor zijn silhouetten berekent is laag! Aanbiedingen die op hoger niveau liggen, zegt hij, "sla ik af. Ik timmer dus aan de weg. Op Koninginnegag sta ik op het Damrak en krijg van de politie onmiddellijk toestemming om er te gaan knippen. Ook voor liefdadige doeleinden stel ik mij gaarne beschikbaar. Ik wil louter en alleen voor HET VOLK knippen om hunne aandacht te vestigen op deze aardige bezigheid. Reclame ligt mij niet. Dit laat ik aan de dwazen over. En nu een bekentenis.

Ik kan helaas alleen goed werk maken als ik aan mijn tafel sta, want dan kom ik in een zekere toestand, waarin ik mezelf niet meer schijn te zijn. Dan knip ik geheel zonder mijne gedachten in te spannen en zijn de silhouetten meermalen klaar, terwijl ik zelf niet weet dat ik ze gemaakt heb. Wanneer ik thuis ben of in gezelschap, dan knip ik slecht en moet ik, door naar het model te kijken, dit NAKNIPPEN. Zó werk ik niet aan mijn tafel. Ik schijn dan in een soort trance of half-trance te verkeren. Mijn stem is weg en hoor ik alles slechts uit de verte. Misschien hebben sommige toeschouwers dan wel eens gedacht dat ik.... halfdronken was. Komt die toestand niet, dan knip ik de mensen na, zoals een tekenaar of schilder dit doet. Het is dan wel vrij goed, maar NIET AF. Wanneer ik tot mezelf kom, dan sta ik verbaasd over mijn eigen resultaten. Mijn gezin weet wel, dat wanneer ik bezig ben, ze zo weinig mogelijk tegen me moeten zeggen, want dan ben ik afwezig.

Dit zijn dingen die men niet in een boek kan zetten, daar het grote publiek absoluut niet rijp is voor dergelijke begrippen (dit ben ik met de Hr. B. eens, het grote publiek niet, maar velen uit het eenvoudige volk zijn er wel van op de hoogte. Hij heeft deze eigenschap gemeen met b.v. de zogenaamde wonderkinderen, maar ook met meer grote knippers en knipsters, zoals b.v. Mrs. Brown uit Londen, Paul Konewka uit Berlijn en de bekende silhouettist Freund uit Hamburg).

Zoals u wellicht merkt ben ik een hele zonderlinge schaarknutselaar (Inderdaad, want behalve de reeds genoemde beroepen die Bakema uitoefende, was hij goochelaar, buikspreeker, vertoner van handschaduwbeelden, maar nooit om den brode, altijd als gratis medewerker. Vaak betaalde hij zelfs zijn eigen reiskosten, als het maar voor een goed doel was).

Als schooljongen maakte ik reeds een POPPENKAST met mooi getekende achtergronden, coulissen en voorstuk. De poppen waren marionetten en de jeugd van de hele buurt, was mijn publiek. Ook was ik SPROOKJESVERTELLER. Mijn vader was van Friese afkomst en heeft mij meermalen allerlei spookverhalen verteld en hij geloofde die ook (geen wonder, in de meeste volksverhalen zit een kern van waarheid)."

Bakema vindt knippen GEEN BIJZONDERE KUNST. Dit ben ik niet met hem eens, want ik sta telkens weer verbaasd over het feit dat doodeenvoudige mensen met een simpel stukje papier, met een gewone schaar, de mooiste dingen te voorschijn toveren. En een der bekendste schilders van onze tijd zei eens tegen me: "och schilderen is helemaal geen kunst. Je spant maar een doek en begint er mee, het wordt altijd wel wat." Jawel, maar probeer het zelf eens!

Hij vindt zich zelf ook geen groot kunstenaar, want Bakema is een nederig mens. Wanneer hij het werk ziet van heel jonge knippers of knipsters, dan betreurt hij het, dat hij zich in zijn jeugd niet meer geoefend heeft. Hij heeft het gevoel dat hij dan nog meer had kunnen bereiken. Maar heeft elke kunstenaar niet dit gevoel? Hij zegt: "Er zullen zeker in Nederland en ook daarbuiten, mensen gevonden worden, beoefenaren der knipkunst, die in SCHEPPING en UITBEELDING de thans bekende knutselaars verre overtreffen, want als beginners reeds op verrassende resultaten wijzen, hoe zal het dan zijn als hoogbegaafden hunne gave ontdekken? Er zullen er zijn met een BENEPEN OPVATTING, met ENGE GEZICHTSKRING, die, hoe handig ze ook mogen zijn, het nooit ver zullen brengen. Maar er zijn er ook met een OP HOGER NIVEAU LIGGENDE INSPIRATIE, m.a.w. er zijn peutersaars en kunstenaars. (Ik ben dit geheel met de Hr. B. eens, de knipkunst is een ladder met vele treden, maar in de knipkunst is ook een ontzag-

3.
gelijke verscheidenheid). Ik matig mij geen oordeel aan, want daartoe acht ik mij niet bevoegd.

Wanneer ik een goed ontwerp heb, knip ik het. Valt het goed uit, dan maak ik er meerdere reproducties van. Deze dienen alleen om weggegeven te worden daar ik nooit of te nimmer geld accepteer voor zulke dingen. Het reproduceren dient dus hoofdzakelijk om niet te dikwijls besprongen te worden door kennissen, familie of andere mensen om een knipsel. Ziet "men" telkens dezelfde knipsels, dan is er geen interesse, maar o wee wanneer er weer iets nieuws uit mijn schaar komt. Nee, daar is het eind van zoek. Daarom en daarom alleen reproduceer ik mijn knipsels. Het origineel blijft echter in mijn bezit.

In mijn schooljaren (1894-1896) waren in de boekwinkels prenten te koop voor drie cent, die met zwarte prenten waren bedrukt, die men moest uitsnijden en dan tegen het licht houden of door schaduw op de muur laten vallen. "

Tot zover de Heer K. Bakema.

Plaat....Knipsel van H. Bakema, Amsterdam, zwart op wit. Foto Ned. Openluchtmuseum, Arnhem.

MARIE THÉRÈSE BRUNING.

Marie Thérèse Bruning is geboren te Elst in de Betuwe, 22 Juni 1920. Ook zij heeft getekend vanaf het oogenblik dat ze in de kinderstoel zat. Door allerlei omstandigheden kon ze zich niet onder leiding stellen van een kunstenaar of naar een kunstacademie gaan. Haar familie wist wel dat ze begaafd was, maar eerst op haar 27-ste jaar kon ze lessen gaan nemen en die neemt ze nog. Begaaafdheid zat zeer zeker in de familie, want de grootvader was een verdienstelijk landschapsschilder, terwijl haar moeder ook gevoel had voor de kunst en talent bezat. Ze was echter niet in de gelegenheid dit talent te ontwikkelen.

Mej. Bruning illustreert het liefst. Eerst in 1946 is ze gaan knippen, nadat iemand er haar op gewezen had, dat dit net iets voor haar zou zijn, omdat ze graag SILHOUETTEN tekende. Ze wist eerst helemaal niet hoe te beginnen, maar deed het toch. Na enig zoeken bleek verduisteringspapier uit de oorlog en een nagelschaartje HET MATERIAAL voor haar te zijn. Het beviel haar uitstekend en spoedig tekende ze geen silhouetten meer, maar knipte ze. Allerlei mogelijkheden doemden zich toen voor haar op. In enkele weken had ze de techniek onder de knie en waagde ze het een opdracht te aanvaarden van twaalf geboorteaankondigingen. Deze zijn uitstekend geslaagd. Aan fantasie ontbreekt het Marie Thérèse Bruning nooit, maar men moet het veel doen, zegt ze, om de techniek te vervolmaken. Ook zij zoekt en vindt haar voorstellingen veel in de R.K. godsdienstige sfeer en ze vindt hierin zoveel stof voor haar werk, dat ze nooit uitgeput raakt. Ook sprookjes knipt ze graag (Plaat).

JOHAN KLOOSTERHUIS.

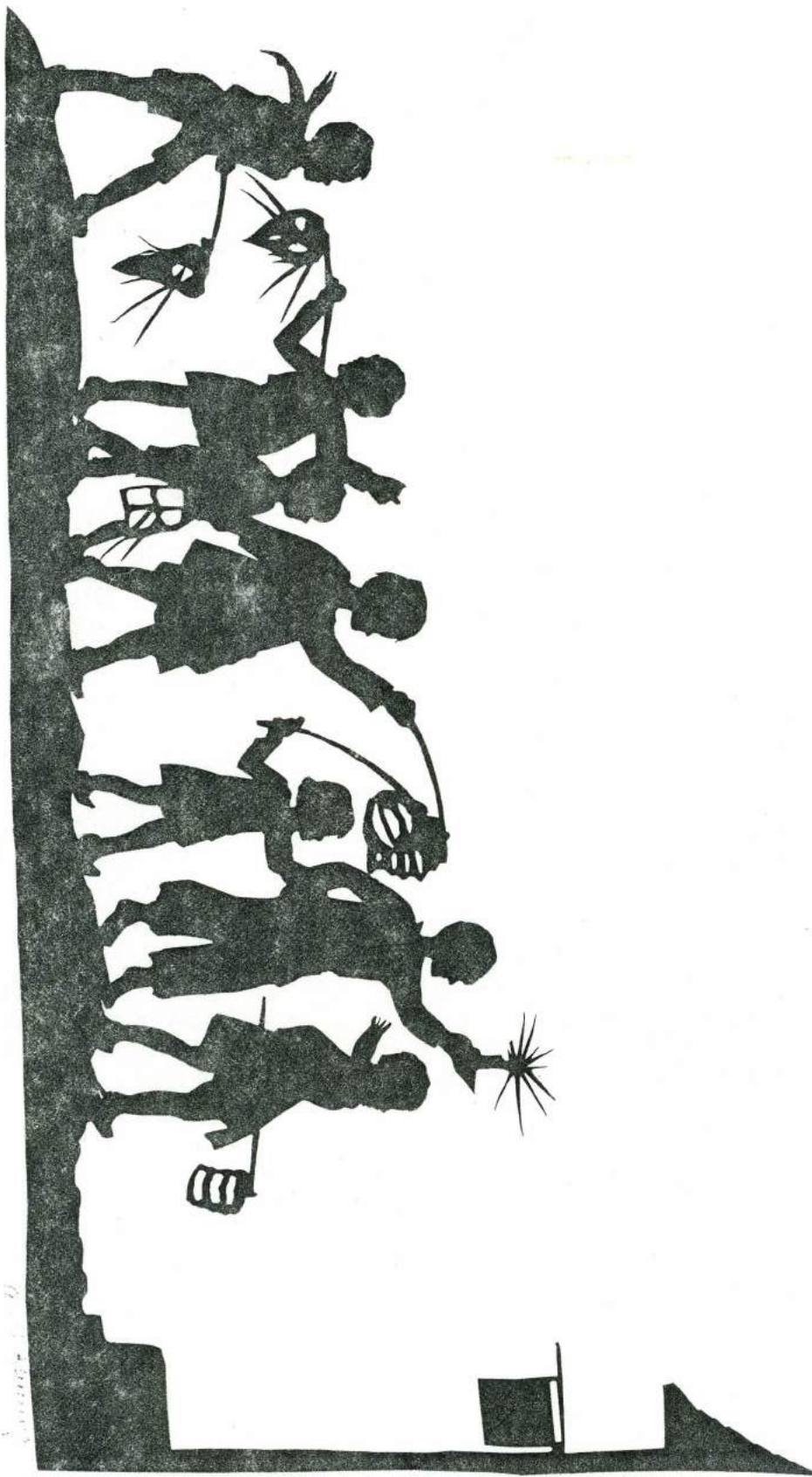
JOHAN Kloosterhuis is een eenvoudig en bescheiden mens en toch ziet men meteen aan het fijn besneden gelaat en de lange, mooie handen dat hij een ~~fijnvoelend~~ artist is. Tenminste Die indruk kreeg ik meteen van hem. Hij is een rasecht Groninger en werd 26 November 1921 in de "Stad" geboren, waar hij de lagere school bezocht. Een verdere opleiding kreeg hij niet, want er moest meteen verdiend worden.

Hij las graag en veel en hield van mooie dingen en zo bezocht hij op zekere dag, ~~xxxx~~ in gezelschap van Teun Broekstra, een schilderijtentoonstelling te Schipborg bij Zuidlaren. Daar troffen ze de Heer W. Tj. Lever uit Muntendam die hier zijn werk exposeerde. Ze hebben toen wat met hem over de knipkunst gepraat en dit is voor beide jonge mannen aanleiding geweest het ook eens te proberen. Broekstra begon er het eerst mee en toen Kloosterhuis zijn werk zag, probeerde hij het ook. Het viel in de smaak bij zijn familie en kennissen en zo raakte vrijwel alles verstrooid. Hij kon mij maar weinig laten zien, maar dit weinige was voldoende om mij de overtuiging bij te brengen dat ik ~~ni~~ niet alleen met een fijnvoelend, maar ook met een begaafd mens te doen had, waarvan we in de toekomst nog veel kunnen verwachten. En toch had hij graag een goede opleiding gehad en was schrijver geworden, want Johan Kloosterhuis is een verstoort idealist (Plaat).

1864. Marie Therese Bruning was hier 11 November
1953 gelooft. Ze zag de kinderen met lichtjes lopen,
een gebruik dat in Rijnmezen niet bekend was. Ze
maakte, toen ze weer thuis was een kniprol, een indrak
van wat ze gezien had en zond zij deze met Kerstmis.

Vermaatschappij
beheerde

12 - 18 $\frac{1}{2}$ c. 66.

Op $\frac{1}{4}$ van de ware grootte.

Collectie E. J. Huizenga-Onnekes (geschenk van de knipster).

Margaretha Zijl.

Gretha Zijl ken ik van kindsbeen af. Ze is onderwijzeres in Appingedam. Ik weet dat ze veel van kinderen houdt. Hoe kon zij ze ook anders zó aantrekkelijk afbeelden? Ze was lang ziek en toen ze het bed moest houden, verdreef ze de tijd met knippen. Soms knipte ze hele reeksen sprookjes, had dit al eerder gedaan, ten pleziere van de schoolkinderen toen ze nog onderwijzeres te Borgsweer (v. m. Termunten) was. Deze knipte ze "à l'inproviste" en wel bijzonder goed. Ze heeft veel stijlgevoel en als ze nog wat meer routine krijgt, zal ze een van onze beste knipsters worden.

Gretha Zijl werkt vooral voor het Friese publiek. Ze illustreert b. v. de gedichtjes van Dax Jaarsma, die indertijd als hulpprediker te Delfzijl stond en daar haar werk leerde kennen. Ook illustreerde ze de gedichtenbundel van "Hoes en Hof" van Jan Boer, waarvan al spoedig een tweede druk verscheen.

Haar werk heeft een eigen stijl. Het is merkwaardig dat men zich in de knipkunst zó goed kan uiten dat de individualiteit van knipper of knipster direct in het oog valt. Men herkent dadelijk het werk van Gretha Zijl, maar ook dat van Lever, van Lily Eisendorn, van Gertrud Januszewski en vooral van Toos Vierkens-Commerel. En we vinden dit vooral bij de kunstenaars en kunstenaressen van onze eeuw, waar de meesten met de traditie gebroken hebben.

Gretha Zijl werkt zoals de meeste knippers en knipsters. Een ruw schetsje op papier voor de juiste verhoudingen en dan vindt de schaar de fijne lijn.

Tola Steinhage.

Tola Steinhage is geboren in het stadje Lügden bij Pymont. Haar liefhebberij was een klein kind af KNIPPEN. ~~Zijtaverdaxxxxxzwaxixpaxix~~ Hare ouders zagen met leede ogen dat bijna niets anders hare belangstelling had. Met de schaar toverde zij uit een stukje zwart papier alleslei sprookjesfiguren.

Toen het gezin naar Essen verhuisde, stonden hare ouders haar toe de Kunst-academie te Dusseldorf te bezoeken. Daar ging een nieuwe wereld voor haar open. Ze zag daar beeldhouw-, schilder-, teken- en naaldwerk en dikwijls zal ze in stilte gedacht hebben: "maar zó kan ik het ook", want Tola is ongelofelijk handig en kunstzinnig. Ze is een begenadigde kunstenares.

Haar verblijf te Dusseldorf duurde niet lang. Tola's vader was redacteur-uitgever van het anti-nazi-orgaan, "Der Deutsche Weg". Het gezin moest naar Nederland vluchten. Op het nippertje kregen zij nog hun eigendommen over de grens. Ze vestigden zich in Oldenzaal. Een nieuwe periode begon en Tola ging door met haar werk. Ze knipte nu niet alleen, maar schilderde, boetseerde, maakte vloerkleden en wandkleden, naar eigen ontwerp. Ze vond zelfs een nieuwe werkwijze uit waardoor ze ook hare overgebleven eindjes wol in prachtige kleurencombinaties verwerkte. Maar de oorlog brak uit. De Heer Steinhage moest ^{in 1941} onderduiken. Een zoon en een dochter konden helaas niet tijdig weggelopen. Ze werden opgepakt en naar een concentratiekamp gevoerd. Ik behoef niemand te vertellen wat men dan doormaakt. Ook twee van onze zonen zaten in kampen en men moet ijzeren zenuwen hebben en een sterk lichaam, wanneer men dit overleeft. Welnu Tola's broer en zuster hebben het overleefd. Tola zelf kreeg oproep na oproep om voor de Duitsers te werken, maar ze negeerde de dreigementen. Toen ze er ten slotte niet meer onderuit kon, wierp ze zich een pan kokend water over de voeten, waardoor zij niet zou kunnen werken. "Liever sterven dan ons overgeven", is een der machtigste deviezen geweest die de mensheid ooit in haar wapen heeft gevoerd. En van dat hout was Tola Steinhage gesneden.

Na de oorlog werd het gezin Steinhage herenigd, maar Tola kon het in Oldenzaal niet meer uithouden. Ze vertrok naar Utrecht in 1947. Daar heb ik haar opgezocht. Ik zag van haar knipsels, tekeningen, poppen, kleedjes, ja wat niet, het een al mooier dan het ander. Ik kwam ogen te kort. Ze kreeg opdrachten voor het illustreren van ^{haar} boeken en ook de opdracht voor de kleden in de basiliek te Oldenzaal. Alle illustraties in ^{de} ~~de~~ kinderboekjes zijn ~~van~~ zwart-wit knipwerk, want "daarmee kun je veel meer doen, dan met tekenwerk", zegt ze. Dit knipwerk is van een verfijning ~~xxxxixix~~ en zó vol uitdrukking, ^{de} ~~als~~ zó karakterretiek. Dat bereikt men met tekenen nooit. Na het huwelijk van hare jongste zuster hadden hare ouders haar graag weer thuis en Tola voelde dat ze er nodig was. Ze vertrok dus weer naar Oldenzaal, Paradijsstraat 6. Daar heb ik haar nog eens opgezocht. Ook haar beeldhouwwerk trof me zeer. Onuitputtelijke fantasie.

Het is wonderlijk gegaan met haar werk. Uit het een kwam het ander voort. Zou men hier niet van Leiding mogen spreken? De dromen uit hare kinderjaren zijn werkelijkheid geworden. Ze heeft zich reeds een uitstekende naam op kunst-~~ners~~ gebied verworven. Dit is niet voor ieder weggelegd. De paarden die de haver verdienen krijgen ze niet altijd. Haar werk zwerft, hij wijze van spreken overal rond. Zonder leed en tegenslag heeft ze dit echter niet bereikt. Maar groeit daardoor niet juist de kunstenaarsziel?

Het is opmerkelijk dat zoveel Nederlandse Knippers en knipsters van Duitse oorsprong zijn.

Mejuffrouw TOLA STEINHAGE (Paradijsstraat 4, Oldenzaal) knipte o.m. een Rozenkruisroesticht voor de jeugd, waarvan 600000 x zijn gedrukt.

De Rozenkruis is een oeroud gebed, dat in feite het leven weergeeft van Jezus Christus en Maria. Het is ingedeeld in de blijde geheimen, de droeve geheimen en de glorievolle geheimen. Deze geheimen zijn weer ingedeeld in vijf. De Rozenkruis wordt aan een kralensnoer geboden die ~~bestaat~~ uit vijftig kleine en vijf grote kralen bestaat. Terwijl men al biddende de kralen door zijn vingers laat glijden (bij elk geheim behoren tien afzonderlijke kralen) overweegt men de blijdschap, de droefheid en de glorie van Jezus en Maria. En zó is de Rozenkruis van Tola Steinhage ontstaan.

Het is specifiek Rooms-Katholieke kunst en eigen compositie, heeft dus met Volkskunst niet te maken.

Cruys Voorbergh (E.P.C. van Vrijberghe de Coningh).

Een van onze beste knippers is de Hr. Cruys Voorbergh, die we kennen als een veelzijdig begaafd mens. Hij is toneelspeler, causeur, wanneer hij zijn prachtige collectie klederdrachten laat zien, schrijver en knipperer *en cabarettier*.

De afbeelding vertoont een geknipte versiering voor een levensgrote dubbele deur, waar oorspronkelijk glas in lood in zat, dat de Hr. Cruys Voorbergh niet al te best beviel. Allerlei soorten papier (boterhammenpapier, vloeipapier, schrijfmachinepapier en tekenpapier) zijn er voor gebruikt. Geknipt, gesneden, gescheurd en geponsd is het ornament ontstaan. Men moet wel zeer artistiek begaafd zijn om van dergelijke ingrediënten iets zo schoons tot stand te kunnen brengen.

Het tafereeltje met koraal en zeepaardje maakte hij als souvenir voor een reisgenoot op een tropische reis.

Het derde is een vrije compositie.

Cruys Voorbergh heeft veel geknipt en alles is op de winden ver-
shooid geraakt. Bijzonder mooi is een Moeder Cypris, figuurke in
een glazen klijn. Gemodelleerd en helemaal gekleurd in alle denkbare

fontein papier, zilvepapier,
boterhammenpapier, vloeipapier,
postpapier etc.
Ik heb dit kunstvedige gezien
maar als reproductie voldoet
het minder goed, vooral ook
omdat het wel in hoofdzaak
wit is, maar toch met een
toetsje kleur, blauw, goud,
rood en zilver.

1) "levensgroot" kan
niet worden gebruikt
bij deuren.
d.i. alleen op mensen
of dieren toepasselijk

TEUN BROEKSTRA.

Teun of Theo Broekstra is geboren te Appelscha (Fr.) 25 Augustus 1914. Hij woonde tot 14 November 1951 te Groningen. Op die datum vertrok hij naar Australië met de "Waterman" (Monash Road, Newborough, Victoria). Hij ontmoette dus de Heer W. Tj. Lever op een tentoonstelling te Schipborg bij Zuidlaren, die daar demonstreerde met knipwerk. Daar de Heer Broekstra de neiging bezit om alle kunstvormingen te beoefenen zoals tekenen, schilderen, houtgraveren, linoleumsnijden enz., probeerde hij het ook met de knipkunst, waarvan hij ternauwernood gehoord had. Hij had ook dadelijk succès, want op de eerste tentoonstelling waar hij werk inzond, ontving hij een eerste prijs.

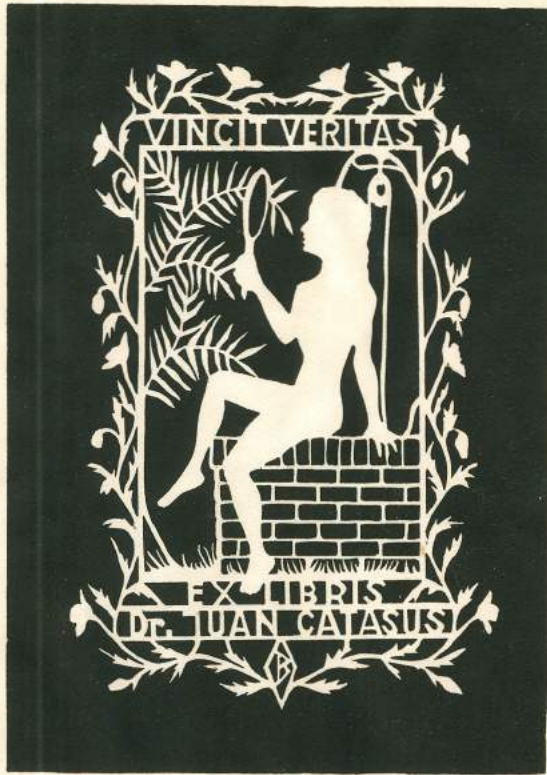
In Australië zette hij dit werk voort. De wilde orchideeën en andere exotische bloemen en planten, lenen zich uitstekend voor de knipkunst. Zijn bloemstudies zijn dan ook zeer fraai. Hij trachtte afzetgebied te vinden, maar voor zijn knipsels, maar dat ging eerst niet zo vlot. Alle begin is moeilijk, maar op 21 December 1953 zond de Heer Broekstra mij een knipsel voor Kerstmis en Nieuwjaar en schrijft hij dat hij met zijn knipsels zóveel succès heeft, dat hij er een nieuwe baan bijgekregen heeft. Later vertelde men mij dat hij zich geheel aan de knipkunst wijdt. Hij vervaardigt vele GELEGENHEIDSKNIPSELS, o.a. bij geboorte, dood en huwelijk, terwijl ook ander grafisch werk van hem bekend is, zoals b.v. verschillende ex libris'. Over zijn werk worden op het ogenblik, in verschillende artikelen in kranten en tijdschriften geplaatst. (Zie Plaat

Knipsels van Theo Broekstra

Toos Vierlens-Commerell woonde met haar man midden in het bos bij Hulshorst op de Veluwe. Ik had het voorrecht, tesamen met een Zwitserse vriendin, een dag bij hun te vertoeven. Het was prachtig zomerweer en een dag om nooit te vergeten. We hadden met een paar zeer kunstzinnige mensen kennis gemaakt. Mij interesseerde vooral haar knipkunst, want ik had jaren geleden eens een artikel over haar en haar knipsels gelezen in "De Vrouw in haar Huis" en dat was me altijd bijgebleven.

Ze vertelde me, dat ze geboren was te Rotterdam in 1905, maar dat het gezin in 1917 was verhuisd naar Rhenen. Ze bezocht de Huishoudschool te Amersfoort en nam ook lessen in het ontwerpen, vooral van ~~knip~~ patronen batikpatronen, aan de Kunstnijverheidschool te Arnhem. Later volgde ze de lessen van Bertha Bove, lerares aan de Kunstnijverheidschool te Amsterdam. In haar vrije tijd schilderde ze aquarellen. Daarna begon ze haar studie voor Landbouwhuishoudlerares te Zetten. Omstreeks 1937 begon ze, tijdens die studie te knippen. Het was een ingeving en ze had het nooit eerder gedaan. Van 1940-1941 was ze Lerares bij de "Stichting Opbouw Drenthe". Toen werd ze overgeplaatst naar de Noord-Veluwe. Daar heeft ze gewerkt tot 1948 als maatschappelijk werkster. Ze klom op tot Districtsleidster. In haar vrije tijd knipte en aquarelleerde ze.

Ze tevent haar ontwerpen niet. Ze begint zó maar te knippen en schept wat ze scheppen wil en het is altijd raak. Ze knipt echter niet, wanneer ze niets te zeggen heeft. We hebben hier met een zeer bijzonder talent te doen. Het

"Ex Libris", voor de Lochemse apothekers C. Hekket en M. van der Stadt, ter gelegenheid van de heropening der verbouwde apotheek. Het origineel knipsel, dat vier keer zo groot is, hangt in de apotheek.

Plaat

C.M. Vierlens-Commerell.

werk is karakteristiek. Het deed me even denken aan dat van de Franse knippers en knipsters, b.v. aan het prachtige werk van Francoise Acthet (Noël), die vooral boevbanden illustreerde (Zie b.v. "Arts et Industrie" Jaarg. 27).

In het werk van Toos Vierkens-Commerell ligt wel iets van het dynamische van de tijd die kort achter ons ligt. Sterk spreekt dat uit haar knipsel "OORLOG". Duisternis heerst op aarde, vleermuizen vladderen rond als symbolen van onheil. Een kerk en huizen staan in brand, een toren stort in puin, vliegtuigen, soldaten, afweergeschut en ook een begraafplaats met kruisen. De hel is losgebarsten en de Duivel schiet naar beneden. Hier is hij op zijn plaats. Maar ~~de~~ Wachter staat op een toren en blaast op Zijn hoorn, want in het duister ontwaart hij een ster, herders en een kribbe, waaruit licht straalt. Nog vertoeven we in de duisternis, maar eenmaal komt het licht. Dan zal oorlog niet meer mogelijk zijn. Het opschrift luidt: "WAAKT! GIJ KENT DAG NOCH URE."

Als tegenhanger noemen we de lieflijke knipprent: "DE AARDE IS DES HEREN, MITSGADERS HARE VOLHEID," Anno 1946 (Plaat   en Noot   ).

M.E.COMMERELL.

Ook de zuster van Mevrouw Vierkens-Commerell moet een goed knipster geweest zijn. M.E. Commerell is 28 December 1899 te Rotterdam geboren. Toen ze eens als klein kind ~~er~~ en lang ziek was, begon ze in haar bedje te knippen. Ze vond het prachtig en bleef zich, tussen haar studie door, aan de knipkunst wijden, maar ze tevende de knipsels die ze wilde maken eerst voor. De schaar gaf er evenwel de gevoelige en juiste vorm aan. Haar knipsels waren bijzonder fijn. Toen ineens, deed ze het niet meer. Ze kreeg een drukke werkring. Eerst werd ze Lerares aan een Huishoudschool en daarna Directrice van een Nijverheidsschool voor meisjes te Lochem. In haar vrije tijd maakt ze graag potloodtekeningen, maar de laatste jaren legt ze zich vooral toe op het schilderen van aquarellen. Het schilderen van bloemen is haar het liefst en dit doet ze met bewonderingswaardige juistheid en fijnheid. Hoewel ze misschien minder origineel is dan haar zuster, zo lijkt het mij toch jammer dat ze de knipkunst niet meer beoefent, want wat ze misschien aan originaliteit miste, ²⁰¹²vergoede ~~en~~ ~~se~~ door correctheid en fijnheid van uitbeelding.

NETTY HAANEN.

Netty Haanen werkte eerst in een laboratorium, ^{te Nulb.} maar dit werk beviel haar niet. Ze heeft het opgegeven en wijdt zich geheel aan de knipkunst. Oorspronkelijk knipte ze "zwartjes", maar later vond ze dat het knippen van gekleurd papier meer mogelijkheden bood. Ze knipt nu in lagen, zoals vroeger H. Pelizaens deed en zoals tegenwoordig enkele Duitse knippers en knipsters werven, maar dan in ~~modern~~ de geest van deze tijd. Het oudere werk van haar doet me denken aan de zwart en wit figuurtjes van LOTTE REINIGER ("De Libelle", 4 Dec. 1954, noot   ).

Maar zo wie gedronken zal hebben van het water dat IK hem geven zal, die zal in eeuwigheid niet dorsten, het zal in hem worden een fontein, springende tot in het eeuwige leven, ~~xxx~~ Joh. IV:14. Eig. M.E. Commerell, foto, Hoist
C.W. Vrekers - Commerell - Pleat. Lochen.

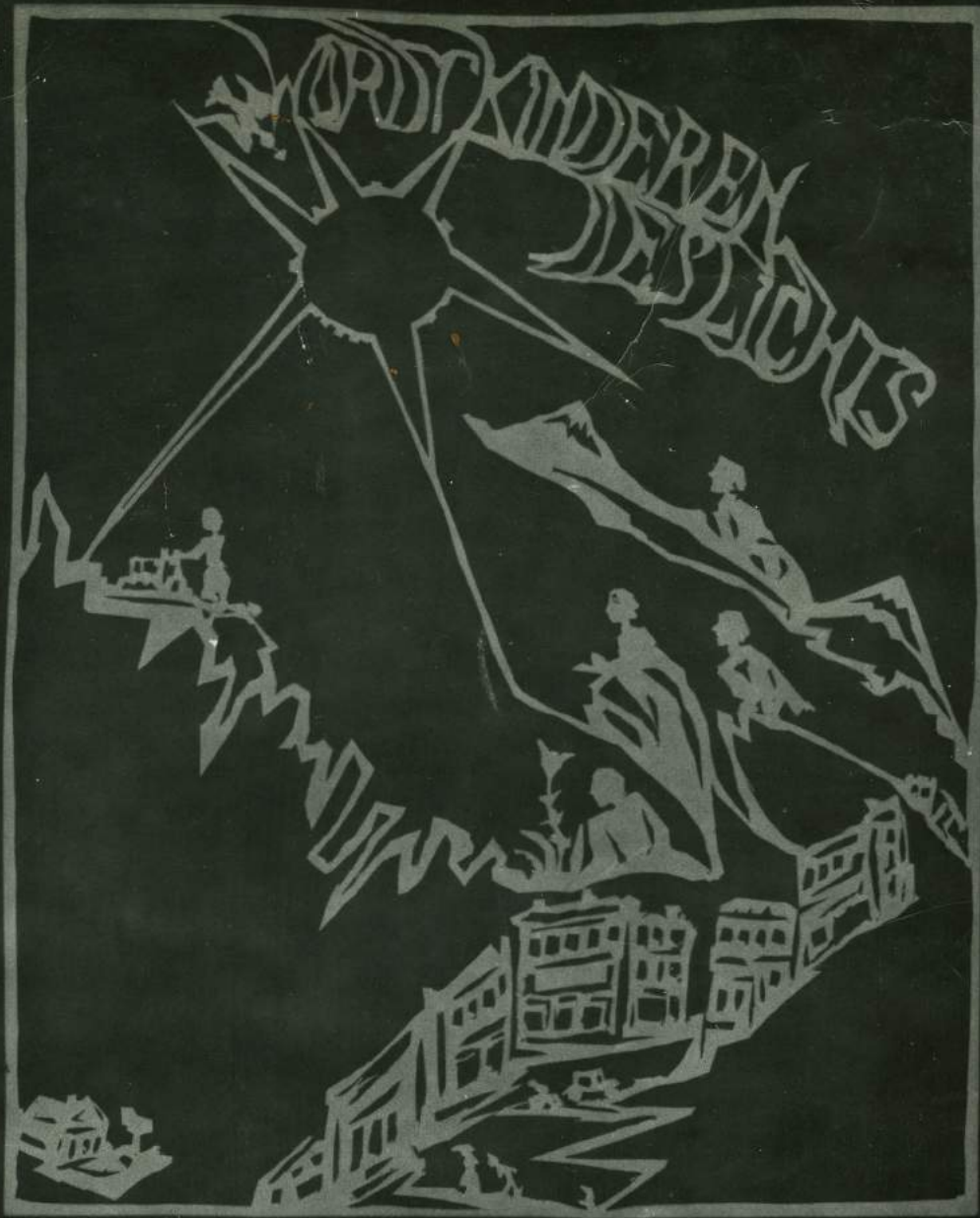

Ex Libris, gemaakt voor de schrijfster van kinderboeken E.M.B. Trautwein.
 "Aan hem, die gelooft, dat hij overwin-
 nen kan, is de zegepraal bereid."
C.W. Vrekers - Commerell, Pleat

Ex Libris, gemaakt voor de Gynae-
 coloog Dr. H. Heyster, Utrecht. Alle "Ex
 Libris" zijn veeleind.
*C.W. Vrekers - Commerell.
 Pleat*

AAN PIET EN MIEN
EN SYBOLT HAKMAN
31/10/1950

Toen het Bestuur van de Wereldbibliotheek 40 prachtige silhouetten van H.D.Voss onder de ogen kreeg, betrekking hebbende op het beroemde werk van Heinrich von Kleist, "Micheël Kohlhaas", besloot men dit boek opnieuw uit te geven. De vertaling en de inleiding van Dr. Nico van Suchtelen, waren in Maart 1940 kant en klaar, maar men verzocht het Bestuur, de silhouetten van Voss voor enkele maanden af te staan, voor een tentoonstelling bij Chevalier te Rotterdam. Daar waren ze 14 Mei nog, maar gingen die dag verloren door de ramp die Rotterdam getroffen heeft. Toen zat het Bestuur met de vertaling en de inleiding, maar de AANLEIDING TOT DE UITGAVE, DE KNIPSELS VAN DE HEER VOSS, waren weg. Gelukkig had de kunstenaar de moed ze opnieuw te knippen. Het is een fraaie uitgave geworden. De silhouetten geven uitstekend de naïf-middeleeuwse sfeer van het boek weer. Kort daarop illustreerde de knipper "Maarten Harpertszn. Tromp" van E.J. Potgieter (1942), ook voor de Wereldbibliotheek. De knipsels zijn in de boeken afgedrukt op ware grootte. H.D. Voss, van beroep graveur is van Duitse afkomst, maar woonde te Rotterdam. Na de oorlog vertrok hij naar Canada.

FRANS TER GAST.

Misschien is ^{hij} op het ogenblik, de enige in ons land, die zich met de edele kunst van het maken en vertonen van schimmen ophoudt. Ko Doncker was zijn grote voorbeeld. Hij snijdt zijn schimmen, knipt ze niet, omdat zijn vingers te dik zijn voor de kleine schaarogen. Zelf vindt hij dat hij daardoor scherper en pittiger lijnen verkrijgt, wat het werk een persoonlijk cachet geeft en misschien het geheel ten goede komt.

Stammende uit een oud koopmansgeslacht, is hij, voor zover hij weet, de enige die zich op het gebied der kunst beweegt. Hij bezocht de Kunstnijverheidsekschool te Amsterdam en Haarlem. Daarna werkte hij een drietal jaren in Londen, Parijs en Italië. Hoewel rasechte Amsterdammer, is hij in Den Haag terecht gekomen, waar hij werkzaam is als decorateur, affiche-ontwerper en sierkunstenaar. Ruim 25 jaar is het ONTWERPEN VAN SCHIMMENSPELEN zijn grote "hobby", waarvan een dertigtal spelen het resultaat zijn. Bovendien illustreerde hij boeken, gebruikte silhouetten voor reclamedoelinden, terwijl hij ze bovendien als silhouetfilm, een zusje van de tekenfilm, toepaste. Weer een andere mogelijkheid is, het vertonen van LEVENDE SCHADUWBEELDEN, waarbij dansers en danseressen, tegen een geprojecteerde achtergrond, dansen uitvoeren.

Voor het Koninklijk Huis ontwierp hij het spel "Vijftig jaren Landsvrouwe", dat het leven van Prinses Wilhelmina behandelt. Enige keren trad hij op voor de televisie, o.a. op "Prinsjesdag". Zijn SCHIMMENSPELEN duren ongeveer anderhalf uur. Er zijn er bij waarin ruim 500 figuren vóórkomen. Tot zijn repertoire behoren "De Legende van Beatrijs", van de hand van Boutens en muziek van ~~Will G. Gilbert~~ Jos. Franken, "Zwerftochten van Odysseus", spel van Charivarius en muziek van Will. G. Gilbert, Charivarius schreef ook "Slimheidskampioen" en "Het Logboek van De Ark" en Luc Willink ontwierp de teksten voor de spelen van "Faustiana", "Blauwbaard" en "Monsieur Malbroucque", terwijl "De Moord van Raamsdonk", vervaardigd is, op het "salonfähig" gemaakte rijm dat daarvan bestaat. En zo zien we dat de KNIPPER EN SNIJDEN VAN SILHOUETTEN nog heden ten dage vele mogelijkheden heeft (68, 69, 70).

Plaat 68

Plaat 69 De schoolmeester

Plaat 70.

C. MOOYEN.

De Heer C. Mooyen stamt van moederszij af van een oude schildersfamilie Rol die weer verwant is aan de familie van Goyen. Zijn moeder was een de Goyert uit Naarden. Hij is geboren 12 Dec. 1877 te Edam, was eerst timmerman, later leraar aan een ambachtschool te Amsterdam.

In zijn jeugd ontving zijn moeder een knipseltje van een vriendin. Het was een landschapje met een paar duiven dat zijn grote bewondering wekte. Later knipte zijn vader voor hem, uit oude speelkaarten, arresleden met een paardje er voor. Later knipte hij zelf ten pleziere van zijne kinderen. Als hij met zijne kinderen in het stoomtrammetje van Amsterdam naar Edam reisde, dan knipte hij poppetjes landschappen enz. en plakte die op de beslagen ruiten.

Ook de Hr. Mooyen behoort ongetwijfeld tot een artistiek aangelegde familie die veel tekende. Op zijn oude dag wijdt hij zich enkel aan de knipkunst.

"Als ik een poosje lees," zegt hij, "dan val ik in slaap", maar als ik papier neem en begin te knippen, dan blijf ik wakker. Ik heb in zijne woning tal van knipsels bewonderd. Vele ervan waren dubbel geknipt. Ook plakt hij soms de delen aan elkaar. Hij knipt zonder voortekenen, behalve de ornamentiek er omheen.

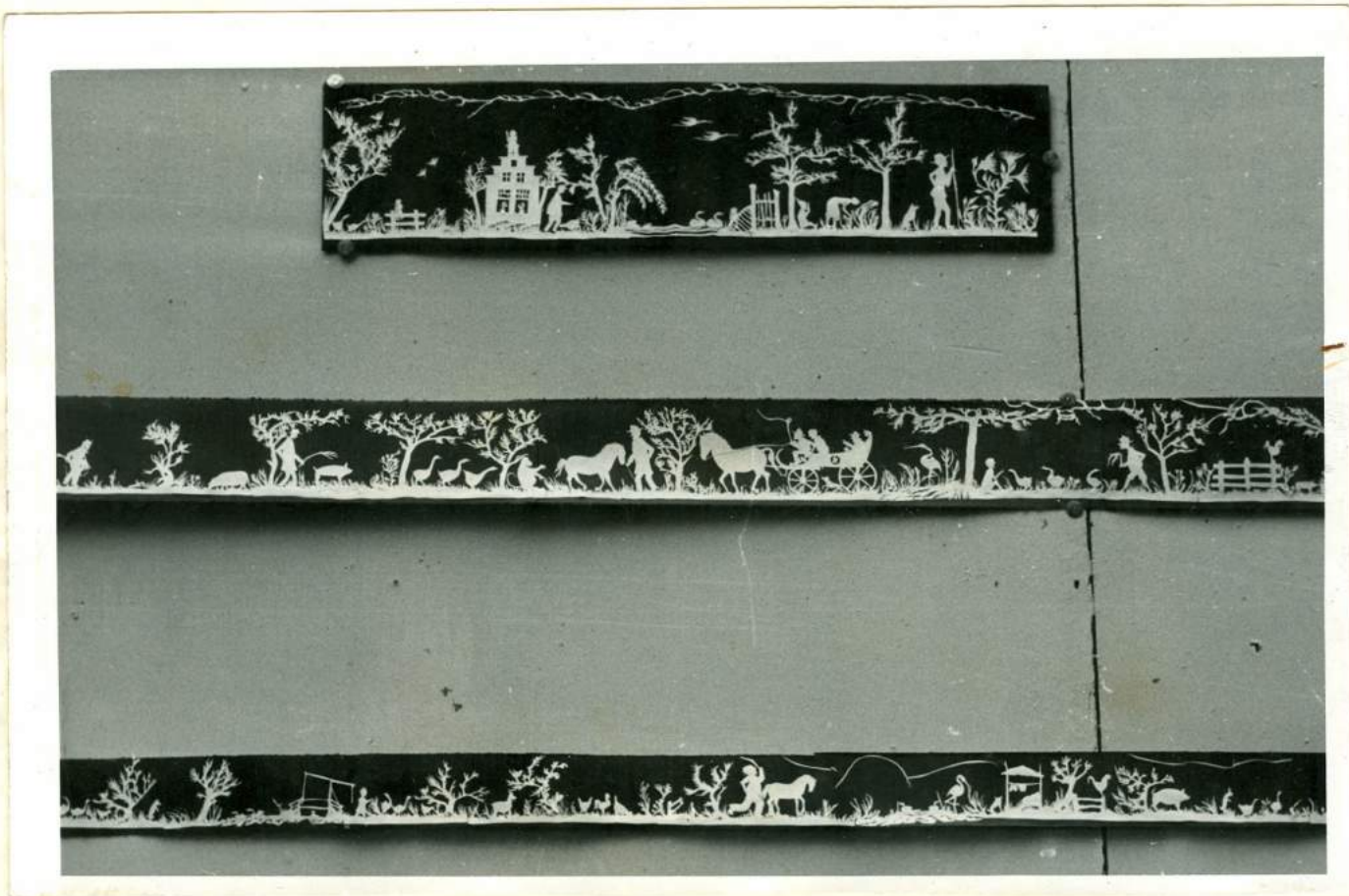

Foto Joop Wijnand.

De bovenste strook is een decimeter hoog en die daaronder naar verhouding. Het is echte volkskunst, tintelend van leven, ontstaan zonder scholing, alleen door waarneming.

*Knipsel C. Mooyen.
(leer van klein)*

vekleint. Op $\pm \frac{1}{3}$ van de ware grootte.

24 - 102. No. (Collectie E. J. Meirens - Onckel)

WIECHER TJEERT LEVER.

Een bewijs voor de opvatting van Harry Oakly, n.l. dat men de knipkunst geen handigheid is die men op een kunstacademie leren kan, is b.v. de Groninger knipper **WIECHER TJEERT LEVER**. Hij heeft hoegenaamd geen opleiding gehad, genoot weinig schoolonderricht, maar was zeer bevattelijk en heeft een dichterlijke inslag. Hij was een stille jongen die graag de eenzaamheid zocht en genoot van Gods schone natuur. Hij werd geboren 8 Sept. 1917 als zoon van een turfschipper. Toen hij een jaar of negen was, kwam hij in huis bij een oud-tante om het onderwijs te kunnen volgen. Tante had in haar Bijbel een eenvoudig knipsel, een duivenhokje met duiven en een hondje. "Dat kan ik ook wel", dacht de kleine jongen en inderdaad hij kon het. Toen knipte hij een anker en een hart en zijn moeder zei: als je er nog een kruis bij knipt, dan is het geloof, hoop en liefde."

Hij deed het. Dat motief heeft hij later nog dikwijls geknipt. Er kwam een tijd dat hij voor meisjes geloof, hoop en liefde knipte, maar hij maakte toen ook reeds andere knipsels. Een grote voorliefde heeft hij steeds gehad voor planten en dieren. Ze vonden zijn knipsels prachtig en dat moedigde hem aan. Hierop volgde een periode van ongeveer 17-21 jaar dat hij niet knipte, omdat hij het toch eigenlijk meisjeswerk vond. In die tijd studeerde hij voor drogist en later reisde hij in chemicaliën. Maar als hij er maar enigszins tijd voor kon vinden knipte hij. In de oorlog begon hij knipsels te maken die betrekking hadden op de gebeurtenissen van die tijd. Er behoorde toen moed toe om voor zijn mening uit te komen, maar hij deed het en dat heeft hem wel eens in een moeilijk parket gebracht. Met één prentje had hij zoveel succes dat hij er wel 300 van verkocht. Nu gaat zijn werk zelfs naar Amerika. We hebben de verbondenheid aan ons verdrukte land en volk misschien nooit sterker gevoeld dan toen en Lever bezat in zijn kunst een uitingsmogelijkheid voor zijn nationale gevoelens. Na de oorlog kreeg hij verschillende opdrachten. Hij vervaardigde b.v. een knipwerk dat een onderdeel was van het regeringsgeschenk aan de stad Holland in Michigan (U.S.A.) Hij maakte ook een knipsel dat door de Ned. Bond van Plattelandsvrouwen werd aangeboden aan een Australische zusterorganisatie. Hij knipt op bestelling voor bruiloften, begrafenis, jubilea, verjaardagen enz., maar rijk is hij er nog niet van geworden.

Voor enige jaren zag hij de mogelijkheid van de knipkunst zijn broodwinning te maken. Het is bij hem niet enkel liefhebberij, maar hij heeft het gevoel dat hij zijn gave, die hij van God ontving, dienstbaar moet maken aan de mensheid, terwijl dan tevens een oud handwerk in ere wordt hersteld.

Op vele plaatsen in ons land heeft hij tentoonstellingen gehouden. Hij verzamelt knipsels, copieert ze, geeft les en demonstreert zijn kunst. Hij houdt lezingen in binnen-zelfs in het buitenland. Hij heeft een werkje geschreven voor be-

Lever

baava, reeds in tweede druk.

ginnern. Na enkele lessen is dan wel te zien of de persoon in kwestie aanleg heeft. Volgens Lever heeft de knipkunst vele mogelijkheden. (Dit ben ik geheel met hem eens). Van het eenvoudige randje, tot het meest verfijnde rankenspel, van het enkele figuurtje tot een gestyleerde voorstelling van het menselijk leven. Er is eigenlijk niets dat niet, hetzij schematisch, hetzij realistisch kan worden voorgesteld. Er kan met verschillende kleuren papier gewerkt worden en er kan met waterverf worden bijgekleurd, iets dat in oude volkse werkstukken herhaaldelijk voorkomt.

"De knipkunst", aldus Lever, "zal zich, zoals zovele andere kunsten, opnieuw ontwikkelen tot een volwaardige kunst. Dat is zij in vroegere eeuwen geweest en dat zal zij weer zijn. Het knipsel, dat de charme van kantwerk paart aan de bekoring van het decoratieve en daarbij nog de herkenbare voorstelling voegt is daar bij uitstek geschikt voor."

Ook dit ben ik met hem eens. Dit gebeurt trouwens reeds b.v. in de moderne boekenillustratie en ook in de filmkunst. Men vergeete echter niet, dat alles zijn "ups and downs" heeft, dat alles aan mode onderhevig is.

Op een vraag van mij, waaronder hij zelf zijn werk rangschikte, onder kunst of volkskunst, antwoordde hij: "Volgens mijn standpunt kan volkskunst tot de hoogste kunst groeien, zonder het karakter van volkskunst te verliezen, dus zie ik mijn werk in beide namen. Naar zijn ontwikkeling was het niet mogelijk dat Jan de Knipper hoger kon grijpen, maar hij bleef origineel."

Lever is een knap copieist. Hij copieert b.v. het werk van Anna Maria Schuurmans zodat er geen of nauwelijks verschil te zien is.

De schaar van Lever moet wel de uitingsmogelijkheid zijn geweest van zijn vreugde over Gods schepping. Technisch is zijn werk voortreffelijk. Iemand die een goede schilderopleiding genoten had zei tegen mij: "Hij knipt fantastisch goed, maar hij moet zien een beetje verder te komen dan het knippen van duivenhok, vogels en ranken." En dat komt hij ook wel.

originele
aankle

Het werk van Lever evenaart dat van de beste knippers uit vroegere tijden. Wie knipt b.v. beter kamperfoelie of latyrasranken? Het knipsel "Kennis zij macht, de liefde is kracht, is technisch voortreffelijk, maar De schaar van Lever moet wel de uitingsmogelijkheid zijn geweest voor zijn vreugde om Gods schepping.

Hoe is het mogelijk dat iemand met een gewone schaar en flinke mannenhanden zoiets ragfijns te voorschijn kan toveren, terwijl hij zich vrijwel nooit verknijpt. Wanneer hij ouder wordt en ruimer van visie, dan kunnen we van hem nog veel verwachten.

Inderdaad, de Hr. Lever knipt fātas-tisch goed. Kort geleden zag ik hem bezig met een ragfijn knipsel, een geschenk voor een zilveren bruidspaar. Als sprekende over verschillende onderwerpen, schbof de schaar, die wel een verlengstuk van zijn lange dunne vingers geleeek, door het papier. De vrouw hield van kippen. Voor haar knipte hij kippen. De man hield van duiven. Voor hem knipte hij duiven. een grote vlucht en wel zó sierlijk, zó miniti-eus dat het een wonder geleeek.

Hoe meer zijn leven zich zal ver-diepen, hoe beter zijn werk zal worden. Hij knipt ook niet enkel duiven, bloemen en ranken. zoals men aan bijgaand voorbeeld kan zien. Hij is ook een uitstekend silhouettist, soms zelfs caricaturist.

21/10 55

Gertrud Januszewsky. Op ware grootte (Collectie E.J. Huizenga-Onnekes)

GERTRUD JANUSZEWSKY.

Gertrud Januszewsky is in 1911 te Berlijn geboren, als kind van Poolse ouders. Haar vader was tuinarchitect. Hij ^{was} ~~is~~ een man van smaak geweest, ^{zijn} met een grote liefde voor de natuur. Haar fijn gecultiveerde smaak heeft ze dus van geen vreemde. Ze heeft door de oorlog veel leed doorgemaakt en heeft, als enig kind, niet aan het ziek- en sterfbed van haar ouders kunnen staan, waarschijnlijk omdat ze in de Russise sector van Berlijn woonden.

Een artistieke opleiding heeft ze niet gehad. Wel heeft ze altijd getekend ^{en} ~~en geknipt~~. Ze tekent ook het ontwerp voor haar knipsels in grove trekken, "maar", zegt ze, "er komt in de regel altijd wat anders te voorschijn, dan het getekende."

De Madonna op ware grootte.
*Eig. Josephine Denise Astelberg, wegensingen-
 oore stichtkleinvoetbaer.*

De Heilige Franciscus
 (tussen glasplaten gefotografeerd,
 waardoor de contouren niet zuiver zijn).
 Op $\frac{1}{4}$ van de ware grootte. Collectie E.J.
 Huizinga-Onnewes).

De M. Johannes

De Madonna

Collectie E. J. Weirenga - München

Czerkwi Januszewski. ~~Wojciechowski~~ A. Weirenga -
Schiedl.

LILY EISENDORN.

Lily Eisendorn is 15 Maart 1924 te Balikpapan geboren. Van 1937 tot 1943 bezocht ze de B-afdeling van het gymnasium te Overveen. Daarna ging ze naar de tekenschool te Amsterdam. In 1944 werd ze hulpverpleegster in het Hooziekenhuis te Overveen. Daarna ging ze weer naar de tekenschool te Amsterdam en slaagde in 1948 voor het ^{examen} Middelbaar Teken. Vanaf 1949 is ze Lerares in tekenen, boetseren en handvaardigheid aan de T.I.V.O.-kweekschool voor kleuterleidsters te Enschede.

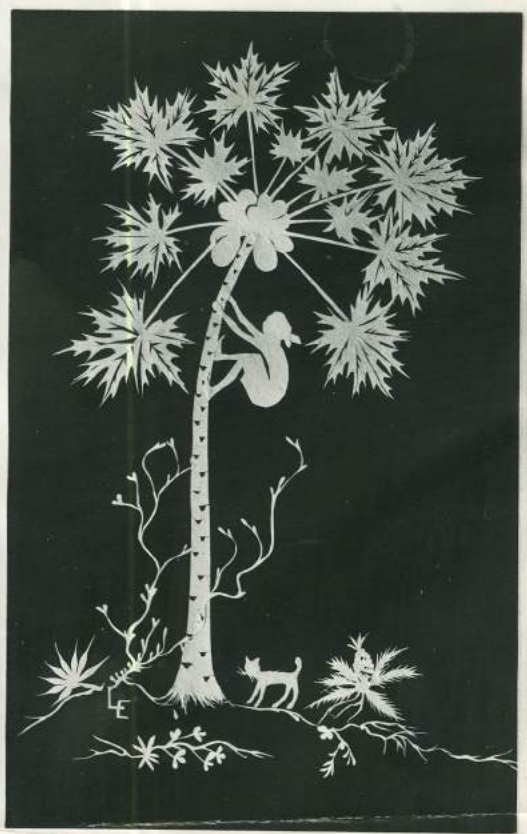
Ze begon reeds op driejarige leeftijd zelfstandig te knippen en te tekenen. De moeder knipte Fröbelwerk. Dat begon eigenlijk al toen Lily nog in de kinderstoel zat en moeder Teddybeertjes voor haar knipte. Ze noemde dat "knip-knip" en al spoedig wilde Lily zelf ook "nip-nip". Ze kreeg een sigarenschaartje met stompe punten van vader en al gauw knipte ze dingen uit haar omgeving, een stoel, een tafel, een kastje en ook drukletters, die zij "brief" noemde. Ze knipte ze uit gewoon krantenpapier of ~~krantenpapier~~ schrijfpapier, zonder eerst te tekenen. Later knipte ze "Roodkapje en de Wolf", kabouters en elfjes. Toen ze 13 was, knipte ze een fantasie op de verloving van onze Koningin Juliana. Het stelt vóór de portretten van de verloofden, boven een hart, waar de vlam der liefde omheen speelt. Als ze nu een groot knipwerk moet maken, dan tekent ze eerst een oppervlakkig schetsje voor de compositie en dan knipt ze het uit dun wit of zwart papier, zonder verder daarop getekend te hebben. Haar onderwerpen zijn zeer uiteenlopend. Vooral de tafereeltjes uit Indonesië boeien zéér. ~~Maar~~ De figuurtjes, bloemen, planten en dieren, alles is even gevoelig geknipt, ijl, ~~an~~chtig en bevallig, sprookjesachtig mooi.

Men herkent onmiddellijk haar werk. We hebben haar zien werken en het was toveren met een heel gewoon schaartje en een stukje dun wit papier. De be-gaafdheid zat wel in de familie, want haar moeder knipte en ook haar over-grootvader, die een voorkeur had voor het STILHOUET. Hij ontwierp ook, al knip-pende, de houtsnijversiering van de meubels in zijn meubelwerkplaats. Zo gaan niet alleen lichamelijke, maar ook geestelijke gaven over van het ene geslacht op het andere. De familie Eisendorn is van Zuid-Duitse oorsprong.

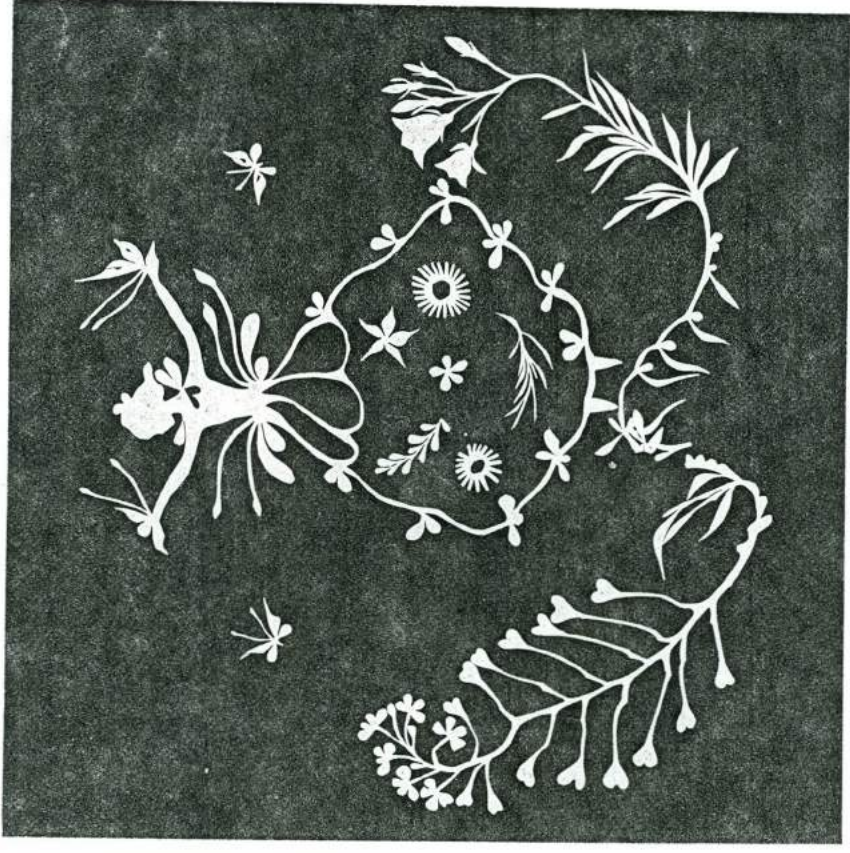
Lily Eisendorn(14-9c.M.Collectie
W.Tj.Lever).

Lily Eisendorn(10-8½c.M.
Collectie E.J.Hui-
zenga-Onnekes.

Eerst in 1930 begon ze te knippen. Voor de oorlog werkte ze in Beieren, illustreerde kindertijdschriften, versierde boekbanden, maakte Kerstkaarten en Kersttriptieken. In 1938 werkte ze voor Polen en maakte plaatjes voor de H. Gemeente. Zelfstandig heeft ze haar weg gevonden en toch is ze zo uitermate bescheiden. Gertrud Januszewsky is een godsdienstig mens en ze weet dat uit het leed, ~~xxxxxxxxxxxxxxxx~~ het nieuwe zaad geboren wordt. Gaarne zou ze, al was het ook ~~xxxxxxxxxxxxxxxx~~ nog zo eenvoudig, geheel voor haar kunst willen leven. En is het eigenlijk niet vreemd, dat dit niet kan, terwijl anderen met minder grote gaven dit wel kunnen? Reclame maken voor haar eigen werk, ligt haar echter niet.

Op de tentoonstellingen in het museum "Nieuwe Religieuze Kunst" te Utrecht werd haar werk zéér gunstig beoordeeld. Men vindt haar een unicum op het gebied der knipkunst. En dat is ze ook. Ze heeft een zó grote virtueuse vaardigheid bereikt, dat de contouren vrijwel feilloos zijn. Maar haar kunst is meer dan virtuositeit alleen. Ze is van een gracieuse vormgeving, een levendige actie en soms van muzicale verfijning. De religieuze composities, die zich het meest bewegen om de Madonnafiguur en de Heilige Franciscus, getuigen van een gevoel voor rythme en elegance. Haar werk doet me denken aan de knapste Poolse componisten. Uit haar werk spreekt een verfijnde Poolse geest en een schone voornaamheid. De landschappen met golvende velden, rijke bossen, fraaie bloemen en geestige vogeltjes, zijn ongemeen bekoorlijk. Toch gaat de persoonlijke uitdrukking, die in deze knipsels tot uiting komt, niet diep. In zoverre verschilt haar werk van ^{dat van} TOLA STEINHAGE, maar dit wordt ruimschoots vergoed door een grote charme en een melodieuze gratie, die aan uitingen van de grootste kunstenaars uit de elfde eeuw doet denken.

Ze was hier enige dagen op bezoek en ik heb haar zien knippen, de Madonna (Plaat), de Heilige Franciscus ( ), de Heilige Johannes (zie titelblad) en spelende kinderen. Ze houdt van het sprookje en knipt graag spelende kinderen in een pittoresk landschap. Het eenvoudige bevallige ligt haar en er gaat van haar werk een mediatieve schoonheid uit. Het schijnt alsof onder het knippen al het zware, al het leed waaronder de wereld gebukt gaat, van haar afvalt. Hierin verschilt ze van ELISABETH SCHMITZ, in wier werk het dynamische van onze tijd weerspiegelt en waarin soms zelfs iets daemonisch ligt. We hebben in Gertrud Januszewsky een kunstenaar~~esse~~ van groot formaat te zien. Ze liet me afdrucken van knipsels zien, die ze vervaardigd had voor de Benedictijnen in India in Amerika. En ze knipt van dun zwart papier met een eenvoudig klein schaartje. Het plakken op wit papier beviel haar niet. Ze plaatst zwarte knipsels, ragfijn, bijna niet om te hanteren, tussen glas op witte achtergrond en door de schaduwwerking wordt de charme verhoogd. Ook in Zwitserland heeft ze gewerkt en tijdens de oorlog was ze hier bij de Zusters van Bethanië in Oploo (N.B.).

Gertrud Januszewsky is een innig vrome vrouw, die troost vindt in haar godsdienst, ~~en die overtuiging schenkt haar steeds nieuwe inspiratie.~~ *en steeds nieuwe inspiratie*

Het werk van de Dames Bottema en Mijnlieff en de Heer Evers wil ik te samen bespreken, omdat we hier met een bijzonder soort werk te doen hebben, al is er in hun werk wel iets zeer persoonlijks. Men ziet onmiddellijk van wie het is, ook zonder dat het gesigneerd is.

Bij geen van drieën kan men eigenlijk spreken van "argeloze volkskunst".

De Heer Evers en Mw. Botte^{ma} geven beide les, hebben een opleiding gehad, de Heer Evers in bouwkundige vakken en in handenarbeid, Mw. Bottema stimuleert de knipkunst en andere beeldende kunsten vanuit het Nederlands Openlucht-museum. Alle drie zijn ze kunstzinnig aangelegd. Mw. Bottema is b.v. de dochter van de bekende schilder Tjeert Bottema en Mw. Mijnlieff, die geen speciale ~~opleiding~~ kunstopleiding gehad heeft, komt wel uit een zeer kunstzinnige familie, vooral van moederszijde.

Evers zegt dat hij de knipkunst beoefend met een bepaald doel. Het is zijn overtuiging, dat elk mens de aanleg tot scheppen heeft meegekregen en nu is het zijn bedoeling dit in slaap geraakte vermogen, bij anderen weer wakker te schudden. Daarbij neemt hij bij voorkeur motieven uit de OUDE VOLKSKUNST. Daar wil hij op verder bouwen, alles aanpassende aan onze hedendaagse behoeften en smaak. Op de cursussen, die hij geeft, gebruikt hij de knipkunst om de leerlingen een goede vormgeving en vlakverdeling bij te brengen. Het is iets ANDERS DAN MAAR EENVOUDIG COPIEREN VAN EENVOUDIGE VOLKSKUNST. Hier wordt gezocht naar nieuwe wegen. Er komt aanleg, scholing, een goede smaak, een goed oordeel en een bewust gebruiken van esthetische maatstaven bij te pas. Het blijft bij Evers gewoonlijk bij ornamentaal werk.

H.T.L. Bottema wil in haar knipwerk een stijl bereiken die uitsluitend aan papierknip- en snijwerk is voorbehouden en past dit toe voor gelegenheidsprenten, daarmee aansluiting zoekende aan overgeleverde waarden van levenskunst. Haar knipwerk is zuiver versierend van karakter. Van invloed op haar werk is vooral geweest de Zwitserse knipster Gertrud Wyss-Trachsel uit Bern. Ook Mw. Mijnlieff heeft met "Frau Wyss" samengewerkt, maar toch hebben beide knipsters zich naar hun eigen persoonlijkheid ontwikkeld. Beider werk is enigszins verwant aan de volkskunst, maar uit een geheel andere ondergrond ontstaan. Voor Mw. Bottema bedoel ik met die ondergrond een zevenjarige studie aan de Academie voor Beeldende Kunsten in Den Haag, efd. schilderen en tekenen, gevolgd door lessen aan de grafische-, de mode- en de binnenhuisarchitectafdelingen. Voor beide Dames komen hierbij natuurlijk hunne ervaringen, op kunstgebied opgedaan. Van "argeloze volkskunst" kan dus bij geen de drie genoemde personen sprake zijn.

GEERT BOSWIJK.

Enige jaren geleden bezocht ik het Instituut voor Blinden te Haren(Gr.), nu overgeplaatst naar ~~Haren~~ ^{Bussum}. Ik was belangstellend naar het knipwerk van een elfjarige knaap. Mijn verwachtingen waren niet hoog gespannen en wat ik eerst zag, was niet veel bijzonders. Maar plotseling zag ik iets moois. Een kind zal eenzelfde onderwerp anders weergeven dan een volwassene en toch treft ons dikwijls in de knipkunst van sommige kinderen, het weinig primitieve dat men wel in hun tekeningen vindt. Zo ook hier (Plaat.. ...).

Hij heeft zich verder in de knipkunst bekwaamd en kort geleden, hij was inmiddels enige jaren ouder geworden, zag ik in een tijdschrift, het knipsel van een burenruzie. Men moet zo iets meegemaakt hebben, om het zó natuurgetrouw weer te kunnen geven. Het is merkwaardig, dat een jongen, die ternauwernood iets onderscheiden kan, dergelijke fraaie levendige knipsels kan vervaardigen. Ook stimuleert hij andere slechtzienden tot knippen, b.v. ANNEKE JAGER.

ANNEKE JAGER.

Anneke Jager schrijft mij dat ze 16 jaar is en dat ze slecht kan zien. Daarom is ze in de Prins Alexander-stichting, om daar de schooljaren door te brengen. In 1947 kwam ze te Haren(Gr.) in de school voor blinden en slechtzienden. Daar ontmoette ze een jongen van 13 jaar, GEERT BOSWIJK, die op een vrije middag aan een tafel zat, met schaar en papier in handen. Hij knipte en zij zat er aandachtig naar te kijken, want ze vond het vreemd dat een jongen, die bijna niets meer kon onderscheiden, dit kon doen. Al gauw waren ze met elkaar in gesprek en Geert vroeg of zij ook knippen wilde leren. Nou, dolgraag en vijf minuten later zat ze ook met een schaar en papier in de handen. Ze begon met het knippen van kleedjes, het papier vierkant gevouwen en ze was verrast over het resultaat. Daarna probeerde ze bloemen en landschappen te knippen, maar dat lukte eerst niet ree erg goed. Toen ze zich een tijd geoefend had en een jaar of 14, 15 was, lukte het beter. De kinderen verloren elkaar uit het oog, want Geert was met zijn 13-de jaar naar Bussum gegaan om daar verder te leren. Ze moest zich toen zelf raden met de knipperij. Ze vertelt verder hoe zij het doet.

"Om goed te knippen, is het het beste dat men alleen in een kamer gaat zitten of buiten op een stil plekje. Je neemt dan schaar en papier ter hand en kijkt rustig voor je uit of doet de ogen even dicht om na te denken wat je knippen wilt en dan zit je binnen vijf minuten rustig te knippen. Soms weet ik helemaal niet wat ik knip. Het is alsof ik in een droom knip en als het af is, zit ik er met grote ogen naar te kijken, want het is heel anders dan ik me voorgesteld heb, mooier en beter dan de knipsels die ik reeds gemaakt heb. Ik knip alleen wanneer de lust ervoor bij me opkomt en hoe minder ik knip, hoe mooier het in de regel wordt. Ik hoop dat U dit zult kunnen begrijpen."

JACOBA ALIDA HUIZENGA.

Onze kleindochter Koosje Huizenga, is geboren te Hengelo(0), 30 September

1940. Al vroeg openbaarde zich een artistieke aanleg bij haar, b.v. bij het rangschikken van bloemen, door tekenen enz.. Ze maakte graag fraaie handwerken, corsages van vilt enz.. Bijgaand knipsel (Plaat.....) maakte ze ter gelegenheid van mijn 70-ste verjaardag, 19 Maart 1953. Oefenen doet ze zich niet, omdat ze het gymnasium te Enschede bezoekt, lessen neemt en cursussen volgt. Ze heeft er geen tijd voor.

Ze knipt los uit de hand, steeds zonder voortekenen, naar eigen ontwerp. Voor een grootmoeder is het natuurlijk moeilijk er iets van te zeggen, vooral ook omdat onze kleindochter zo heel bescheiden is. Ik laat daarom een paar anderen aan het woord. Eerst Mejuffrouw Hil Bottema van het Ned. Openluchtmuseum.

"Het zeer knappe knipsel vertoont enkele zeer verheugende, fantasierijke vondsten. Ik vind het zeer benijdenswaardig om dit zelfs zonder voortekening te kunnen. Mijn complimenten aan de knipster."

Ook Mevrouw C.W. Vierkens-Commerel vindt het knipsel humoristisch en goed van compositie. De vogels reiken elkaar de 70 toe. De boogvorm herhaalt zich en er zit iets van spanning in. De zwaantjes zwemmen er grappig rustig onderdeor.

Van beide kanten in de familie komen tekenaars, etsers, schilders en schrijvers voor.

NICOLAAS JAN MELIS.

N.J. Melis is geboren te Almelo 16 Mei 1881. Van klein kind af had hij liefde voor de teken-, knip- en schilderkunst. Hij was de zoon van Klaas Melis en Johanna Keupers, weduwe M. Kuikman. De vader was politieagent en later bode op het stadhuis (Noot).

Nadat hij de lagere school had doorlopen, werd hij schrijver op het stadhuis te Almelo. Door het vroegtijdig overlijden van zijn vader, genoot hij een vrij hoog salaris, dat eigenlijk bedoeld was als steun voor zijn moeder, die achtergebleven was met zes kinderen en een laag pensioen. Klaas ging door met tekenen, schilderen en knippen en kon het als ambtenaar niet uithouden. De moeder begreep dit en liethem in dienst treden bij de kunst-, decoratie- en huisschilder Isselman. Dit leven beviel hem uitstekend. Hij huwde 6 Augustus 1909 te Almelo en toen begon de misère, want de vrouw kon zich niet redden van wat hij verdiende. Ze vestigden zich te Amsterdam, waar hij als kunstschilder en KNIPPER VAN SILHOUETTEN werkzaam was. Deze silhouetten waren héél klein, doch uitstekend van verhoudingen. Hij was een vrolijk, maar ook gevoelig mens en men mocht hem graag. Toch raakte het gezin weer in financiële moeilijkheden. Ten slotte verdronk hij 14 Juni 1934 in het Noord-Hollands Kanaal. Enige aardige silhouetten bezit zijn zuster Mevr. Landhuis te Almelo.

Het verheugt me, dat ik, behoudens enkele voorwaarden, waaraan, naar mijne mening is voldaan, ook de knipprent van Mevr. Kerp mag laten zien. We zouden er een sprookje bij kunnen dichten.

In "De Plattelandsvrouw" (15 Febr. 1952) schrijft Mevr. Kerp over "De Kunst van de Schaar". Ik ontleen daaraan het volgende.

De knipkunst is niet alleen een goedkope liefhebberij, maar het is een kunst die voldoening en ontspanning schenkt. Op een vraag hoe ze zelf tot knippen kwam antwoordt ze: "Als 19jarige dwong een ziekte mij enkele maanden in een ziekenhuis op mijn rug te leggen. De tijd viel mij niet lang, want ik las van de morgen tot de avond, totdat een verpleegster mij dit verbood. Uit verveling greep ik naar een nagelschaartje en een stukje zwart papier dat van de Röntgenplaten op het nachtkastje was blijven liggen. Zonder eigenlijk te weten wat ik deed begon ik zó maar te knippen. Ik had er nooit iets van gehoord en op school was ik wat tekenen betreft een "hopeloos geval". Met grote verbazing zag ik het resultaat van mijn knipdroom. Het spoorde mij aan om verder te gaan, vooral toen ik bemerkte dat anderen er evenveel plezier in hadden als ikzelf. Jaren heeft het echter geduurd, voordat ik begreep dat dit werk geen tijdverknoeien was. Alléén wie uit eigen ervaring uren van wijding kent, waarin hij door het beoefenen van een kunst van zijn eigen ik bevrijd wordt, zal mij begrijpen, wanneer ik in dit verband van ontmoetingen spreek met de onpeilbare grond van al het zijnde. Niemand echter zal betwisten, dat niet alléén de gevoelens van liefde en plicht, maar ook die van vreugde en genot ons geschonken zijn."

Inderdaad, het leven is niet alleen plicht en liefde, maar ook vreugde en blijheid, want het leven is immers een gave Gods, met al zijn vreugde en leed. Het is ons geschonken met een zeker doel.

Het werk van Mevr. Kerp-Schlesinger lijkt mij uitnemend geschikt voor het illustreren van sprookjesboeken. Hare sprookjesfiguren zijn elegant en alles is smaakvol gerangschikt.

Knipprent 20 bij 25 c.M.van Mevr.J.G.Kerp-Schlesinger
Burgemeester 's Jacoblaan 15,Bussum.
Ned.Openluchtmuseum te Arnhem(25890).

Jacobs
Koozje Huizenga
12 jaar
19 maart 1953
(lijen ontworpen)
Het origineel is iets
groter.

Kinderen die knippen. Jacobs Alida Huizenga, 1955, Pleet....
geschikt op 14-jarige leeftijd.

Anneke de Jager
16 jaar.

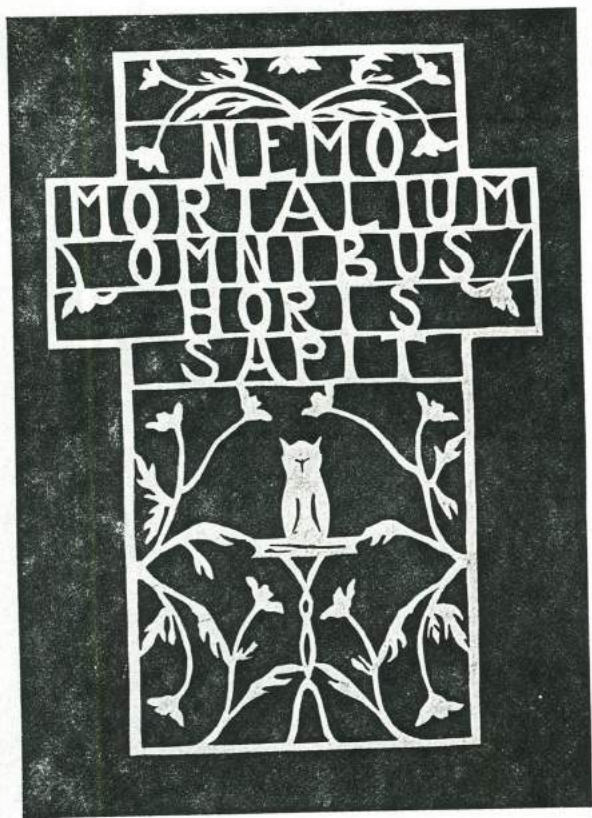
30.5.53.

(eigen ontwerp)

Geert Boswijk
gesnijd op elfjarige
leeftijd
(eigen ontwerp)
Het origineel is iets
groter.

"Ex Libris" van Johan Kloosterhuis.

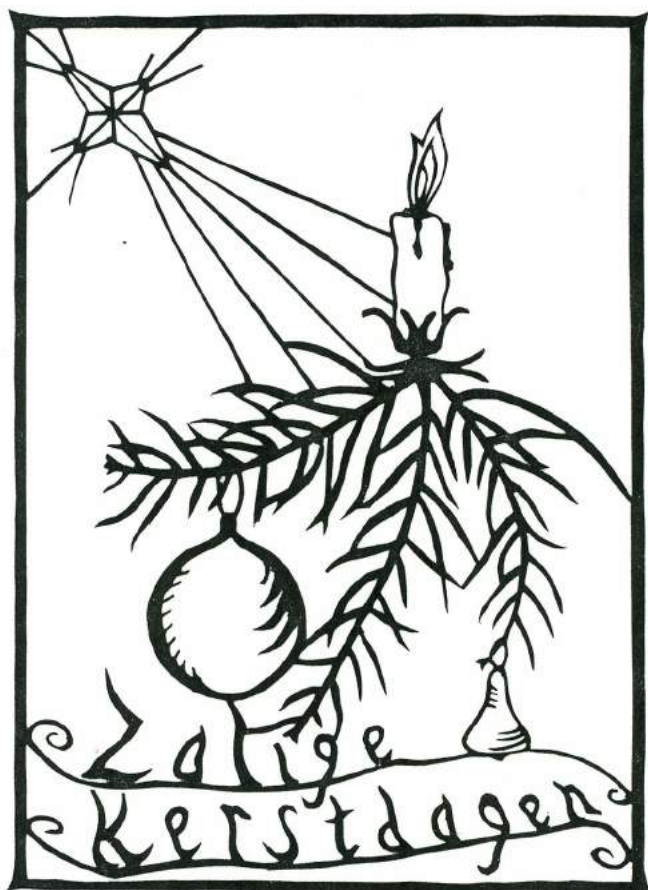
als boekendrukker

"Ex Libris" met wapen van Johan Kloosterhuis.

Wabking

Licht in Vrede.

 Gelukkig
Nieuwjaar.

FRISO WIEGERSMA.

Een vlot knipper en een kundig decorateur is ook Friiso Wieggersma uit Deurne, zoon van de bekende arts, schrijver en verzamelaar H. Wieggersma. Hij had een gymnasiale opleiding, maar wijdt zich geheel en al aan de kunst.

JELLE CORNELIS ROGGEN.

Dr. J. C. Roggen heeft zich, zoals hij schrijft, ook wel eens "beïzondigd" aan het maken van knipsels en er was altijd iemand die het mooi vond en er mee wegging. Hij dacht niet dat het uitlekken zou, maar het gerucht gaat ver. Er heeft eens een knipsel gehangen in een logement op Terschelling en ik meen dit gezien te hebben. Buitenissigheden trekken gewoonlijk de aandacht. Het exemplaar, dat niet achter glas en ingelijst was, werd op de duur zó morsig dat het vernietigd, of althans verdwenen is. En toch trok het zeer de aandacht van de badgasten, omdat het origineel werk was.

Dr. Roggen is 15 Juni 1913 geboren te Amsterdam, waar hij het gymnasium bezocht. Daarna studeerde hij aan de Universiteit te Amsterdam, waar hij 26 Juni 1946 promoveerde tot Dr. in de Scheikunde. Hij was eerst assistent aan de universiteit, daarna verbonden aan het Landbouwproefstation te Groningen en nu is hij Leraar aan de H. B. S. te Harlingen.

Hij vindt knippen iets moois, omdat het uitnodigt tot zelf proberen en prikkelt tot goedkope en zinrijke activiteit. De enige herinnering aan de tijd dat hij knipte is een knipprent vóór in zijn dissertatie (Plaat). Toen hij aan het Bodemkundig Instituut te Groningen verbonden was, heeft hij daar nogal het een en ander gewrocht op het gebied van KNIP-, zaag-, schaaf- en schilderwerk. Ook maakte hij eens een soort BAVELAAR. Hij vindt dat men, wat boven beschreven kunstuitingen betreft, ~~men~~ te weinig actief is. Een tekening, een knipsel, ze mogen onbeholpen zijn, ze zijn PERSOONLIJK.

Inderdaad, knipwerk b. v. van eenvoudige, primitieve mensen, mogen onbeholpen zijn, dergelijke uitingen storen ons niet. Er zit iets in, maar onze tijd zoekt naar uitzonderlijk begaafde knipkunstenaars of tekenaars en dan wordt hun werk machinaal vermenigvuldigd, maar dan verdwijnt gewoonlijk het aantrekkelijke, het naïve, het bekoorlijke. We zullen altijd een scheiding moeten maken tussen kunst, volkskunst en kunstnijverheid (al is de grens soms moeilijk te trekken). Het werk van vele knippers en knipsters heeft met primitieve volkskunst niets te maken, maar zijn toch gewoonlijk karakterestiek en dus persoonlijk, zéér persoonlijk zelfs. Dat zijn de knipsels van Dr. Roggen ook, te oordelen naar het weinige wat ik ervan zag.

Dr. J. C. Roggen, Plaat

JOHANNA STRUYK.

Hankie Struyk is 13 Augustus 1931 geboren te Bergen(N.H.).Ze volgde de lagere school van de Berger Schoolvereniging,de z.g.Bosschool.Daar maakte ze op zeer jeugdige leeftijd kennis met het werk van Mevrouw MIEP DEHÉ.In deze school hingen enkele van haar knipsels als wandversiering.Misschien hebben deze toentertijd Hankie Struyk al geïnspireerd.Bovendien waren haar ouders bevriend met de familie Dehé,zodat ze op deze wijze al vroeg met knipwerk in aanraking kwam.

Na de lagere school bezocht ze het gymnasium in Alkmaar;deed in 1950 eind-examen.Daarna werd ze leerling aan de Kunstnijverheidsschool te Amsterdam, waar ze na vier jaren het eindexamen cum laude deed.Als vak had ze illustratie gekozen.

Ze vertelde me dat ze van klein kind af graag getekend,geknutsels en geknipt had,eerst met een schaar met stompe punten.Als stimulerend voorbeeld had ze een vijf jaar ouder zusje,dat ook altijd erg actief was in dit opzicht, maar haar liefhebberijen later vrijwel opgaf.Een paar achterneven en nichten waren in dit opzicht ook begaafd,maar van enige aanleg in rechte lijn was haar niets bekend.

In de derde klas van het gymnasium,begon ze meer serieus te knippen.Silhouetten maakte ze reeds toen ze twaalf jaar was.Van klein kind af voelde ze niets voor natekenen en ze is er haar onderwijzers en onderwijzeressen van de lagere school nog dankbaar voor dat ze haar daartoe nooit hebben gedwongen.Op het gym heeft ze dus zo nu en dan een knipsel gemaakt,maar ze bepaalde zich niet alleen tot de knipkunst.De afgebeelde knipsels zijn op zeer jeugdige leeftijd geknipt,de lijsterbes is uit iets later tijd.In het begin heeft ze haar knipsels aan de achterzijde van het papier in ruwe schets getekend,zich natuurlijk vrijheden veroorlovend.Ze gebruikte gewoonlijk wit papier en tegenwoordig knipt ze zonder vooraf te tekenen.

Maar op een gymnasium moet nu eenmaal hard gewerkt worden,zodat er voor liefhebberijen weinig tijd overblijft.Ook hield ze van zwerven in de vrije natuur

Ze is op het ogenblik meer illustratrice dan knipster.Ze illustreerde n.l. in het kinderblad "Kris Kras" en ontwerpt voor uitgeverijen boekomslagen.Ze hoopt echter binnenkort in het huwelijk te treden.

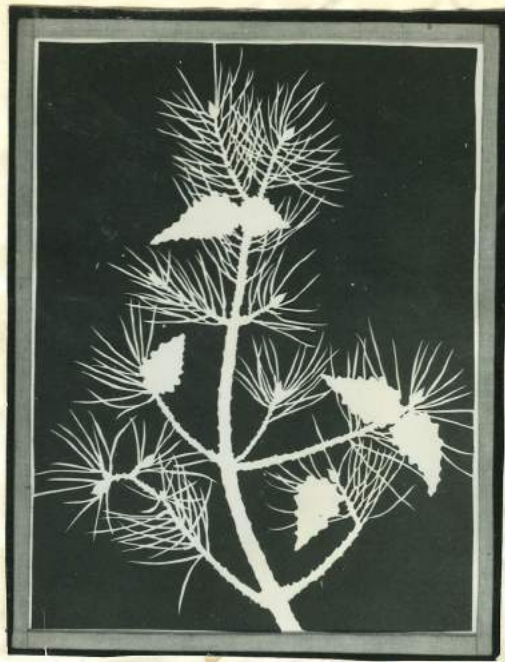
KATRIEN SMITS.

Bij de meeste bekend geworden knippers en knipsters openbaarde zich de gave reeds vroeg.Zo zag ik eens in een tijdschrift twee knipsels van een meisje Katrien Smits.Ze had nooit geknipt,maar op aanraden van Mevr.Kerp-Schlesinger uit Bussum,probeerde ze het en de resultaten waren verre boven haar verwachting.Mevrouw Kerp had een deurtje geopend en nu rolden daar opeens silhouetten en allerlei knipsels uit.Zo sturen in China de kinderen elkaar,bij wijze van groet of gelukwens,knipsels(zie Plaat....).

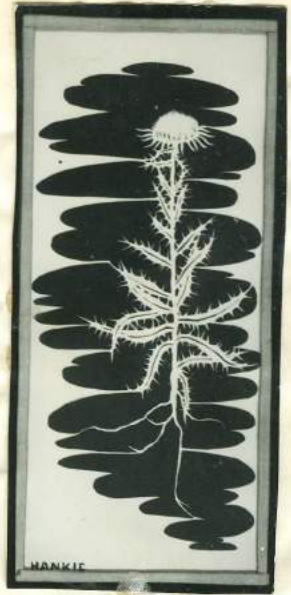

Blaat
Hankie Struijk

Hankie Struijk
Plaat

Plaat
Hankie Struijk.

Plaat
Hankie Struijk